

UVODNIK

Sa zadovoljstvom obaveštavamo akademsku javnost da je naučni časopis *Ekonomski horizonti* na Listi kategorisanih naučnih časopisa domaćih izdavača za 2023. godinu svrstan u kategoriju M24 – Nacionalni časopis međunarodnog značaja.

Sveska 1 Volumen 26 Godište 24 naučnog časopisa *Ekonomski horizonti*, nakon sprovedenog dvostruko anonimnog recenzentskog postupka, sadrži četiri izvorna naučna članka, dva pregledna članka i najavu naučne konferencije.

Primenom panel testova jediničnog korena i postupka klupske konvergencije, autor *Ivan D. Trofimov* analizira disparitete profitabilnosti u evropskim privredama. Istraživanje koje uključuje agregirane i sektorske podatke za period 1995-2019. ukazuje da ne postoji konvergencija na agregiranom nivou kod većine ispitivanih sektora, ali da je prisutna konvergencija u okviru samih klubova na višestrukim ravnotežnim nivoima. Ovakav obrazac konvergencije je najtipičniji u znanjem-intenzivnim uslužnim sektorima. Uticaj egzogenih šokova na konvergenciju profitnih stopa je samo privremen, dok konvergencija nije otkrivena u slučaju kada su uključene komponente profitabilnosti specifične za određenu zemlju i za određeni sektor. Istraživanje ukazuje na važnost pokretača profitabilnosti specifičnih za određeno preduzeće i lokalnih pokretača profitabilnosti, kao i ograničeni uticaj makroekonomskih politika i politika zaštite konkurencije na profitne stope.

Ispitujući da li su preduzetništvo i ljudski kapital pokretači regionalnog rasta u Republici Srbiji, koautori *Dejan Molnar*, *Sonja Josipović* i *Bojan Baškot* predstavljaju različite modele regionalnog ekonomskog rasta prema kojima obrazovna struktura radno sposobnog stanovništva i preduzetnička aktivnost značajno

doprinosu unapređenju ekonomskih performansi. Analizom je uključeno 25 subregiona NUTS 3 nivoa. Rezultati istraživanja ukazuju da preduzetničke aktivnosti imaju vitalnu ulogu za rast bruto dodate vrednosti na nivou subregiona. Takođe, zaključuje se da nosioci regionalnog razvoja treba da budu preduzetnici koji poseduju odgovarajuća znanja, sposobnosti, kreativnost i veštine. Shodno tome, preporuka za kreatore javnih politika je da kontinuirano rade na unapređenju poslovne klime i izgradnji stimulativnog preduzetničkog okruženja, jer takav ambijent može podstaći visokoobrazovane pojedince da postanu ključni nosioci preduzetničkih aktivnosti.

Polazeći od stava da je kontinuiran rad na unapređenju kvaliteta u svim domenima poslovanja, sa fokusom na dostizanje nivoa poslovne izvrsnosti, jedan od ključnih prediktora opstanka preduzeća u savremenim uslovima rizika i neizvesnosti, koautorka *Jelena Erić Nielsen*, *Ana Todorović Spasenić* i *Aleksandra Stevanović* istražuju efekte organizacione strukture na poslovnu izvrsnost u proizvodnim preduzećima u Republici Srbiji. Kao centralna dimenzija organizacionog dizajna, organizaciona struktura ima višestruke efekte u domenu generisanja i unapređenja nivoa poslovne izvrsnosti. Shodno tome, u radu se identifikuju parametri organizacione strukture koji najviše utiču na uspeh proizvodnih preduzeća u pogledu dostizanja nivoa poslovne izvrsnosti. Rezultati istraživanja, na uzorku od 94 proizvodnih preduzeća, ukazuju na statistički značajan uticaj organizacione strukture na svaku od odrednica poslovne izvrsnosti, pri čemu najvažniju ulogu imaju specijalizacija, koordinacija i formalizacija.

Shodno činjenici da su poslovni modeli u industriji video igara evoluirali od fizičkih do digitalnih, što je omogućilo izdavačima igara da naplaćuju dodatne sadržaje u igri zahvaljujući konceptu mikrotransakcija, koautori *Nenad Tomić* i *Marija Mirić* istražuju motive za plaćanje „kutija sa

* Korespondencija: M. Jakšić, Ekonomski fakultet
Univerziteta u Kragujevcu, Liceja Kneževine Srbije 3, 34000
Kragujevac, Republika Srbija; e-mail: milenaj@kg.ac.rs

plenom“ (*loot boxes*), kao jedan od najkontroverznijih oblika mikrotransakcija. Istraživanje ima za cilj identifikovanje kombinacije faktora koji motivišu igrače u Republici Srbiji da plaćaju korišćenje kutija sa plenom. U tu svrhu, primenjen je osnovni model prihvatanja tehnologije, koji je dopunjen varijablama koje koautori ocenjuju kao potencijalno važne za donošenje odluka igrača. Rezultati analize ukazuju da su percipirano uživanje, kastomizacija i percipirana lakoća upotrebe značajni prediktori percipirane korisnosti, kao i da su percipirana korisnost i sklonost ka kockanju značajni prediktori namere igrača da kupe kutije sa plenom. Pored navedenih, rezultati pokazuju i da namera kupovine ima statistički značajan uticaj na stvarnu upotrebu kutija sa plenom.

Koautori *Predrag Trpeski*, *Kristijan Kozheski* i *Gunter Merdzan* ispituju determinante produktivnosti rada u zemljama članicama inicijative za Otvoreni Balkan (Albanija, Srbija i Severna Makedonija) i državama jugoistočne Evrope novim članicama Evropske unije (Bugarska, Rumunija i Hrvatska). U cilju identifikovanja odrednica produktivnosti rada i utvrđivanja razlika na tržištu rada između ove dve grupe zemalja, u studiji se primenjuju ekonometrijske metode. Rezultati analize ukazuju na značaj dinamike ekonomskog razvoja, stepena radnih sloboda i zagarantovane minimalne zarade za povećanje produktivnosti rada u obe posmatrane grupe zemalja. Međusobni uticaj varijacija u stopi nezaposlenosti se javlja kao značajan faktor koji uobličava efikasnost i produktivnost na tržištu rada. Istraživanjem se naglašava složenost tržišta rada u zemljama Otvorenog Balkana, pri čemu se ističe potreba za premošćavanjem jaza u odnosu na ekonomski razvijenije privrede.

Polazeći od specifičnog položaja Turske u kontekstu aktuelnog sukoba Rusije i Ukrajine, kao zemlje koja ima izgrađene snažne ekonomske odnose sa obe sukobljene države, koautori *İbrahim Halil Ekşi*, *Feyyaz*

Zeren i *Samet Gürsoy* ispituju uticaj ratnih dešavanja na tržište akcija u Turskoj i Rusiji. Primenom Furiijeovog testa preliivanja nestabilnosti i Furiije-Grejndžerovog testa uzročno-posledičnih odnosa, pokazano je da postoji dvosmerna uzročno-posledična veza između analiziranih zemalja u sektorima električne energije i uzročno-posledična veza između BIST-a i MOEX-a u sektoru telekomunikacija. Takođe, rezultati analize ukazuju na prisustvo dvosmernog preliivanja nestabilnosti u sektorima električne energije, finansija i nafte između tržišta akcija dveju zemalja, kao i preliivanje nestabilnosti između MOEX-a i BIST-a u prehrambenom sektoru. U radu se ističe da su ovi nalazi posledica ne samo rusko-ukrajinskog rata, već i pandemije COVID-19. Pored toga, naglašava se da će eventualni negativni razvoj ratnih zbivanja verovatno nepovoljno uticati na tursku privredu.

Ova Sveska Časopisa sadrži najavu međunarodne naučne konferencije *Contemporary Issues in Economics, Business and Management - EBM 2024*, koju je priložila *Dejana Zlatanović*, predsednica programskog odbora. Konferencija će, u organizaciji Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, biti održana 16-17. decembra 2024. u Kragujevcu.

U ime Uredništva Časopisa i u svoje ime zahvaljujem autorima priloga koji su objavljeni u Svesci 1 Časopisa. Istovremeno, posebnu zahvalnost dugujemo recenzentima koji su, svojim konstruktivnim i kritičkim komentarima i sugestijama autorima podnetih priloga, doprineli podizanju nivoa kvaliteta publikovanih članaka.

Izdavanje časopisa *Ekonomski horizonti* finansijski je podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

Glavni i odgovorni urednik
Milena Jakšić

Milena Jakšić je redovni profesor na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu. Doktorirala je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, iz uže naučne oblasti Opšta ekonomija i privredni razvoj. Ključne oblasti njenog naučnoistraživačkog interesovanja su finansijski sistem, finansijska tržišta, finansijski instrumenti i finansijske institucije.